

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SU ÜRÜNLERİ TEMEL BİLİMLER ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE'DEKİ SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFLERİNİN
MEVCUT DURUMU, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA ZABUN

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. SEMİH KALE

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SU ÜRÜNLERİ TEMEL BİLİMLER ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE'DEKİ SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFLERİNİN MEVCUT
DURUMU, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA ZABUN

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. SEMİH KALE

ÇANAKKALE – 2024

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Mustafa ZABUN

31/01/2024

TEŐEKKÖR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Semih KALE, sayın S.S. anakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği Başkanı R. Hasan UYSAL’a ve değerli su ürünleri kooperatifleri başkanlarıma, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme ve sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Mustafa ZABUN
anakkale, Ocak 2024

ÖZET

ÇANAKKALE'DEKİ SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFLERİNİN MEVCUT DURUMU, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mustafa ZABUN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Su Ürünleri Temel Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Semih KALE

31/01/2024, 48

Su ürünleri kooperatifleri balıkçılığın sosyal, kültürel ve ekonomik olarak varlığını sürdürmesi açısından oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu tez çalışmasının amacı Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumunun ortaya koyulması, bu kooperatiflerin sorunlarının belirlenmesi ve bunlara çözüm yolları önerilmesidir. Çalışma sonucunda Çanakkale'deki 26 su ürünleri kooperatifinin mevcut durumları değerlendirildiğinde altyapı (elektrik, su) ve üstyapı (liman-barınak-çekek yeri) gibi fiziksel imkanlarının yetersiz olduğu belirlenmiştir. En dikkat çeken ise kooperatiflerden sadece birinde ilk yardım birimi bulunması olmuştur. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin temel sorunlarının liman-barınak-çekek yeri sorunları (%88,46), balıkçıların sosyoekonomik durumları ile ilgili sorunlar (%76,92), işletme ve kiralama ile ilgili sorunlar (%65,38), yasal düzenlemeler (%65,38), devlet desteğinin sınırlı kalması (%65,38), altyapı-üstyapı sorunları (%61,54), barınma-depo-sosyal alan eksikliği (%57,69), av sahaları (%57,69), koruma-kontrol-denetim hizmetleri (%57,69), yerel yönetimlerle ilişkiler (%57,69), pazarlama (%42,31) ve yasadışı avcılık (%38,46) olduğu tespit edilmiştir. Fiziki yetersizliklerin kooperatiflerin çoğunda önemli bir sorun teşkil ettiği dikkat çekmektedir. Bu sorunların çözümü için su ürünleri kooperatiflerinin yasal ve idari düzenlemeleri gözden geçirilmeli ve güçlendirilmeli, balıkçılık bilincinin artırılması amacıyla eğitim programları düzenlenmeli, altyapı ve üstyapı eksiklikleri giderilmeli, avcılık düzenlemeleri ve yasaklamalar konusunda alınan kararların uygulanabilirliği ve takibi sağlanmalı, balıkçıların mesleki tanımları yapılmalı ve meslek statüleri kazandırılmalı, devlet tarafından akaryakıt, av araçları ve gereçleri için destek ve teşvikler sağlanmalıdır. Son olarak, tüm verilerin doğru ve eksiksiz

bir şekilde kaydedilmesi balıkçılık kaynaklarının sürdürülebilirliği ve yönetimi açısından elzem niteliğe sahiptir. Sonraki çalışmalar için referans olacak bu çalışmanın öncelikle yerel ölçekte ve sonrasında ulusal balıkçılığın geliştirilmesi ve balıkçılık yönetimi stratejilerinin etkin biçimde uygulanabilmesi için önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Balıkçılık, Yönetim

ABSTRACT

FISHERY COOPERATIVES IN ÇANAKKALE: THE CURRENT STATE, PROBLEMS AND SOLUTIONS

Mustafa ZABUN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Marine and Inland Water Sciences

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Semih KALE

01/31/2024, 48

Fishery cooperatives play a very important role in the social, cultural and economic survival of fisheries. This thesis aims to reveal the current situation of fishery cooperatives in Çanakkale, to identify the problems of these cooperatives and to propose solutions to them. As a result of the study, when the current situation of the 26 fishery cooperatives in Çanakkale was evaluated, it was determined that their physical facilities such as infrastructure (electricity, water) and superstructure (port-shelter-dockyard) were insufficient. The most striking thing was that only one of the cooperatives had a first aid unit. The main problems of the fishery cooperatives in Çanakkale are port-shelter-dockyard problems (88.46%), the socioeconomic status of fishermen (76.92%), operation and leasing (65.38%), legal regulations (65.38%), limited state support (65.38%), infrastructure-superstructure problems (61.54%), lack of shelter-warehouse-social areas (57.69%), fishing grounds (57.69%), protection-control-inspection services (57.69%), relations with local governments (57.69%), marketing (42.31%) and illegal fishing (38.46%). It is noteworthy that physical inadequacies constitute a significant problem in most cooperatives. To solve these problems, the legal and administrative regulations of fishery cooperatives should be reviewed and strengthened, training programs should be organized to increase fishing awareness, infrastructure and superstructure deficiencies should be eliminated, and the applicability and follow-up of the decisions taken regarding hunting regulations and prohibitions should be ensured, professional definitions of fishermen should be made and their professional status should be provided, support and incentives should be provided by the state for fuel, hunting tools and equipment. Finally, accurate and complete recording of

all data is essential for the sustainability and management of fisheries resources. It is thought that this study, which will be a reference for subsequent studies, will make significant contributions to the development of fisheries, first at the local scale and subsequently to the national fisheries, and the effective implementation of fisheries management strategies.

Keywords: Cooperative, Fisheries, Management

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

1.1. Su Ürünleri Kooperatiflerinin Amaçları.....	2
1.2. Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP).	3

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL YÖNTEM

10

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

13

4.1. Çanakkale'deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Mevcut Durumu.....	13
4.2. Çanakkale'deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Sorunları.....	29
4.3. Tartışma.....	32
4.4. Çanakkale'deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri.....	37

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

43

KAYNAKÇA	45
ÖZGEÇMİŞ	I

SİMGELER VE KISALTMALAR

kg	Kilogram
S. S.	Sınırlı Sorumlu
SŪR-KOOP	Sınırlı Sorumlu Su Őrűnleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birlięi

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin temel özellikleri	27
Tablo 2	Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin temel sorunları	30

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Çanakkale'deki su ürünleri kooperatifleri	10
Şekil 2	Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği binası	13
Şekil 3	S.S. Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi ve bulunduğu liman	14
Şekil 4	S.S. Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi	14
Şekil 5	S.S. Çardak ve Çevresi Su Ürünleri Kooperatifi	15
Şekil 6	S.S. Kepez Su Ürünleri Kooperatifi	15
Şekil 7	S.S. Lapseki Merkez Su Ürünleri Kooperatifi	16
Şekil 8	S.S. Kumkale Beldesi Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman	16
Şekil 9	S.S. Gökçeada Su Ürünleri Kooperatifi	17
Şekil 10	S.S. Çanakkale Merkez Bir Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman	17
Şekil 11	S.S. Eceabat Merkez Su Ürünleri Kooperatifi	18
Şekil 12	S.S. Kilitbahir Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman	18
Şekil 13	S.S. Çanakkale Merkez Su Ürünleri Kooperatifi ortaklarına ait teknelerin bulunduğu alan	19
Şekil 14	S.S. Kemer Köyü Su Ürünleri Kooperatifi	19
Şekil 15	S.S. Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifi	20
Şekil 16	S.S. Aksaz Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin yer aldığı liman	20
Şekil 17	S.S. Anafartalar ve Çevre Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi	21
Şekil 18	S.S. Beşyol Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu alan	21
Şekil 19	S.S. Karabiga Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi	22
Şekil 20	S.S. Gelibolu İlçe Merkezi Su Ürünleri Kooperatifi ve bulunduğu liman	22

Şekil 21	S.S. Güneyli Köyü Su Ürünleri Kooperatifi	23
Şekil 22	S.S. Kavak Köyü Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi	23
Şekil 23	S.S. Geyikli Beldesi Dalyan Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman	24
Şekil 24	S.S. Karainebeyli Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu koy	24
Şekil 25	S.S. Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman	25
Şekil 26	S.S. Küçükkuyu Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi	25
Şekil 27	S.S. Gülpınar Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi	26
Şekil 28	S.S. Babakale Su Ürünleri Kooperatifi	26
Şekil 29	Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin altyapı imkanları	28
Şekil 30	Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin üstyapı imkanları	29

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kooperatif Resmî Gazete’de 10 Mayıs 1969 tarihinde yayımlanan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu içerisinde “*Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar*” olarak tanımlanmaktadır.

Su ürünleri kooperatifi, “*balıkçılık endüstrisinin gelişimi ve balıkçıların refah seviyesinin iyileştirilmesine odaklanmış, gelir artışı, yaşam standardının arttırılması ve üretimin arttırılması gibi hedefler taşıyan, sektördeki avcılık, işleme, yetiştiricilik veya pazarlama faaliyetlerini yürüten ilgililerin bir araya getirdiği bir örgütlenme biçimi*” olarak ifade edilmiştir (Ünal ve Yercan, 2006).

Su ürünleri kooperatifleri balıkçılık ile uğraşan neredeyse her ülkede bulunmaktadır. Bu kooperatifler genellikle iç su balıkçılığı ve deniz balıkçılığı konularında daha çok avcılık odaklı konularda etkin olmalarının yanında su ürünleri yetiştiriciliği konusunda da aktif bir rol oynamaktadır (Ünal ve Yercan, 2006). Bu kapsamda, su ürünleri kooperatifleri hem küçük ölçekli balıkçılığın hem de büyük ölçekli balıkçılığın sürdürülebilirliği için önemli katkılar sağlamaktadır. Doğan (2015) su ürünleri kooperatiflerinin su ürünleri avcılığı, işlenmesi, tüketiciye ulaştırılması ve balıkçılığın ekonomik olarak geliştirilmesi konularındaki etkin rolü ve katkısı olduğunu belirtmektedir. Ancak, Ünal ve Yercan (2006) balıkçılığa bağlı kooperatifçilik hareketinin öngörülen ivmeyi gösteremediğini ve birçok su ürünleri kooperatifinin kuruluş amaçlarını uygulayamadığını ifade etmektedir. Benzer şekilde Doğan (2017) Türkiye’de balıkçılıkta kooperatifleşme hareketinin sürekli olduğunu ancak kooperatiflerin çoğunun ya başarısız ya da kısa ömürlü olduğunu belirtmektedir. Öte yandan, Arısoy (1974) sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan çok zayıf kalan ve geride kalmış olan balıkçılık işletme ve girişimciliğinin su ürünleri kooperatiflerinin yapısına uygun özel bir kuruluş kanunu ile oluşturulması gerektiğini ifade etmektedir. Yazıcı ve Atar (2017) su ürünleri kooperatiflerinin mülkiyet hakkı sistemi yerine geçebileceğini veya temsil edebileceğini bildirmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde

balıkçılık yönetimi hedeflerine ulaşılabilmesi açısından en etkili araçlardan biri de su ürünleri kooperatifleridir.

1.1. Su Ürünleri Kooperatifinin Amaçları

Su ürünleri kooperatiflerinin çeşitli ekonomik ve sosyal amaçları bulunmaktadır.

Göncüoğlu Bodur ve Ünal (2017) su ürünleri kooperatiflerinin ekonomik amaçlarını şu şekilde özetlemektedir:

- Balıkçıların ürününü en iyi koşullarda pazarlamak,
- Aracıları elemine ederek ortaklar açısından en uygun fiyata balığın satılmasını sağlamak,
- Sermaye birikimi oluşturmak,
- Öz sermayesini güçlendirerek ortaklarına ucuz girdi ve kredi imkanları sağlayabilmek, tefecilere karşı oluşan bağımlılığı bitirmek,
- Ortaklarına en yüksek risturn dağıtmak,
- En yüksek ciro elde edilmesine sağlamak,
- Destekleme olanaklarından yararlanmak.

Göncüoğlu Bodur ve Ünal (2017) su ürünleri kooperatiflerinin sosyal amaçlarını şu şekilde özetlemektedir:

- Ortaklarını balıkçılıkla ilgili kanun ve düzenlemeler konusunda bilgilendirmek,
- Ortakların ekonomik ve mesleki haklarını korumak,
- Ortaklarına eğitim hizmeti sağlamak,
- Ortakları temsilen gerekli girişimlerde bulunmak,
- Ortakların sorunlarını bildirmek ve demokratik yollardan bu sorunları çözme imkanı sunmak,
- Güven sorununu ortadan kaldırmak,
- Ortakların saygınlığını arttırmak.

1.2. Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP)

Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği T. C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde 2003 yılında Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği Anasözleşmesi'nin imzalanması ile kurulmuştur. Kurucuları olarak Balıkesir, Çanakkale, Doğu Karadeniz, İstanbul, İzmir, Mersin ve Muğla Su Ürünleri Kooperatifleri Bölge Birlikleri kurucuları olarak yer almıştır. Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği Anasözleşmesi'nde belirtilen Merkez Birliği'nin amaçları şu şekildedir:

- Birlik ve kooperatif çalışmalarını koordine etmek,
- Birlik ve kooperatifleri denetlemek, ilişkilerini düzenlemek ve geliştirmek,
- Ortak birliklerin ve birliklere bağlı kooperatiflerin su ürünleri üretimi, avcılığı, işlenmesi ve pazarlanması hususlarında ortak çıkarlarını korumak, mevcut bünyelerini güçlendirmek ve pazarda söz sahibi olabilmek için yurt içi ve yurt dışı ekonomik çalışmalarda bulunmak,
- Ulusal ve uluslararası platformlarda temsil ve işbirliği sağlamak,
- Sektörle ilgili yatırım faaliyetlerinde bulunmak,
- Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunmak,
- Kooperatifçiliği geliştirmek ve su ürünleri kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi için teknik bilimsel çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve sonuçlarını ortak birlikler ve bunların ortağı kooperatifler ve ilgili kamu kuruluşları ile paylaşmak.

Merkez Birliği'nin faaliyet gösterdiği çalışma konuları Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği Anasözleşmesi'nde şu şekilde belirtilmiştir:

- Tüm su ürünleri çeşitlerinin istihsal, depolama ve nakil işlerinde ortaklara yardımcı olmak,
- Birliklerin ve kooperatiflerin su ürünleri politikası hususunda çalışmalarını sağlamak, istek ve ihtiyaçlarını yetkili mercilere aktarmak ve çözümlemeye çalışmak,

- Su ürünleri ile ilgili tesisler kurmak veya çalışan işletmeleri devralmak, merkez birliğinin yatırımları için ihtiyaç duyulan tesislerin inşa edilmesine karar vermek,
- Piyasaya sevk işlerinde ürünlerin teknik özelliklerine uygun taşıt araçlarını kiralamak veya satın almak,
- Genel kuruldan devralınan yetki ile su ürünleri birliklerine, enstitülerine ve uluslararası kooperatif kuruluşlarına üye olmak, panayır ve sergilere katılmak,
- Su ürünlerinin ithalatı ve ihracatı konularında hükümet yetkilileri nezdinde gerekli girişimlerde bulunmak,
- Su ürünleri fiyatlarını tespit komisyonlarında görev almak,
- Dış ülkelerdeki su ürünleri ile ilgili kuruluşların çalışmalarını takip etmek, bu alandaki yenilikleri eğitim ve yayın kanalıyla tüm ortak birliklere iletmek,
- Su ürünleri ile ilgili devlet tarafından gerçekleştirilecek yatırımlara yardımcı olmak, önerilerde bulunmak, gerektiğinde bu konularda Bakanlıkla ortak çalışmalar yapmak,
- Su ürünleri üretimini ve avcılığını her aşamada koordine etmek, her türlü hastalık ve zararlılardan koruyarak maliyetleri azaltmak, kaliteyi ve verimliliği yükseltecek önlemler alarak üretimde karlılığı artırmak.

Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin tamamıyla ilgili mevcut durum tespiti, sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının araştırılması hakkında bugüne kadar yapılmış bu denli kapsamlı herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle Çanakkale'deki tüm su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumlarının ne olduğunun ortaya koyulması, bu kooperatiflerin sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm yolları bulunması elzem niteliktedir. Dolayısıyla, bu tez çalışmasının amacı Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumunun ortaya koyulması, bu kooperatiflerin sorunlarının belirlenmesi ve bunlara çözüm yolları önerilmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Akyol vd. (2006) Marmara Bölgesi su ürünleri kooperatifleri ve derneklerinin lüfer balıkçılığındaki rollerini araştırmıştır. Marmara Denizi'nde bulunan kooperatif başkanlarıyla ve balıkçılarla anket çalışması yapılmış %96'sı lüfer balıkçılığı ile uğraşan kooperatiflerin balık pazarlamasının düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Ural ve Canpolatlı (2009) Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki su ürünleri kooperatiflerinin yapısı ve av araçları ile balıkçı teknelerinin teknik özelliklerini araştırdıkları çalışmada tam sayım yöntemi kullanılmış ve il tarım müdürlüklerine gönderdikleri bilgi formları ile veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda toplamda 50 adet su ürünleri kooperatifinin mevcut olduğu, kooperatiflere bağlı balıkçı sayısının 1586, tekne sayısının 654 olduğu tespit edilmiş olup, su ürünleri sektörünün gelişimi için av yasaklarının önemi, iç sularda balıkçıların can güvenliği gibi konularda genel müdürlüğün ve bağlı kurumların eğitim almaları, su ürünleri istatistiklerinin oluşturulmasında kayıtların dikkatli alınması, balık satış yerlerinin kontrol altına alınıp yasaklı boy ve türlerin incelenmesi, ağ gözü açıklıklarının kontrol edilmesi gibi faktörler ön plana çıkmıştır.

Doğan (2010) İstanbul ilindeki su ürünleri kooperatifleri ve ortaklarının sosyoekonomik analizini araştırdığı çalışmada, İstanbul'daki 50 kooperatifin Anadolu yakasında Marmara Denizi'nde avcılık gerçekleştiren 15 su ürünleri kooperatifini değerlendirilmiştir. Kooperatiflerle yüz yüze görüşüp anket çalışması düzenlenmiştir. Bu kapsamda kooperatiflerde bulunan ekonomik sorunlar, balıkçıların örgütlenememesi, tam anlamıyla düzgün veri akışının olmadığı, pazarlama faaliyetlerinin yetersiz olduğu bildirilmiştir.

Doğan ve Gönülal (2011) Gökçeada balıkçılığı ve balıkçıların sosyoekonomik yapısını araştırdıkları çalışmada Bademli, Uğurlu ve Kaleköy su ürünleri kooperatifleri ile anket çalışması yapılmış bunun sonucunda araştırılan bölgenin ada olmasından kaynaklı bazı sıkıntılar olduğu rapor edilmiştir. Hava koşullarının zorlu olduğu dönemlerde balıkçıların

avcılık faaliyetleri gerçekleştirmediği, yakalanan balıkların pazarlanmasında da sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Daha sağlıklı bir avcılık üretiminin gerçekleşmesi ve balıkçılığın çevreye duyarlı bir şekilde devam edebilmesi için sosyoekonomik koşulların iyileştirilmesi gerektiği ve nitelikli mesleki eğitime sahip yeterli sayıda örgütlü bireylerin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.

Ünal vd. (2011) Ege Bölgesi içsu kooperatiflerinin mevcut durumunu ve problemlerini araştırdığı çalışmada bu kooperatiflerin ileriye yönelik projelerini de incelemiştir. Çalışmada veri toplama amacıyla kooperatiflerle yapılan görüşmeler telefon anketi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonunda kooperatiflerin %41'inin mevcut durumlarını geliştirmekte kararlı oldukları ve geleceğe yönelik planlarının bulunduğu bildirilmiştir.

Yıldız ve Karakulak (2013) İstanbul balıkçılık kıyı yapılarının mevcut durumunu araştırdıkları çalışmada İstanbul'da bulunan 31 balıkçılık kıyı yapısının mevcut durumunu belirlemek üzere anket çalışmaları yapmıştır. Bunun sonucunda kıyı yapılarının altyapı ve üstyapı durumlarını ortaya koymuşlardır.

Karademir (2014) su ürünleri kooperatiflerinde karşılaşılan sorunları araştırdığı çalışmada anket yöntemiyle veri toplamıştır. Çalışmada İstanbul ilindeki 35 su ürünleri kooperatifi seçilmiş ve 172 su ürünleri kooperatifi ortaklarına anketler uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda yönetim boyutundaki sorunların çözümünde kooperatifçilik eğitiminin etkili olacağı, balık stoklarının bilinmesi açısından da balıkçılık verilerinin tam anlamıyla kayıt altına alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Canpolat vd. (2015) Elazığ ilindeki su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumunu araştırdığı çalışmada Karakaya, Keban, Hazar Gölü ve Kralkızı Baraj Gölü'nde su ürünleri avcılığı gerçekleştiren 15 su ürünleri kooperatifinin başkanları ile yüz yüze yapılan görüşmelerde anket yöntemi ile veri toplamıştır. Çalışma sonunda su ürünleri kooperatiflerinin kuruluş yılları, faal durumda olup olmadıkları, kayıtlı balıkçı sayısı, tekne

sayısı ve avlak sahalarının belirlendiği çalışmada kooperatiflerin mevcut durumlarını karşılaştırmıştır.

Doğan (2015) su ürünleri kooperatiflerinin balıkçılık sektöründe yerini ve önemini araştırdığı çalışmada, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından tutulan tarımsal örgütlenme tablosu verilerini incelemiştir. Çalışmada su ürünleri kooperatiflerine üye olan balıkçı sayıları ve balıkçılık sektörüne sağladıkları katkıların belirlenmesi amacıyla bir anket hazırlanarak kooperatif yöneticileriyle görüşmeler yapılmıştır. Çalışma sonucunda kooperatif ortaklarının sosyoekonomik bakımdan uygun koşullarının sağlanması, balıkçılık politikası ve stratejilerinin ülke düzeyinde ve bölge şartlarına göre geliştirilmesi, yasal düzenlemelerin zamanında yapılması, kooperatifler arasında iş birliğinin artırılması gibi çözüm yolları önerilmiştir.

Boran ve Softa (2016) Trabzon'daki balıkçılık kıyı yapılarını araştırdığı çalışmada 11 adet balıkçı barınağı, 13 adet çekek yeri ve 3 adet barınma yerinin altyapısal ve üstyapısal özelliklerini incelemiş olup yüz yüze görüşme yoluyla veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda Trabzon'daki balıkçılık kıyı yapılarının hepsinin yönetmelik ve bu konularda ilgili makamların sunmuş olduğu raporlarda belirtilen nitelikleri taşınmadığı tespit edilmiş, altyapı ve üstyapılarının iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Erdoğan Sağlam ve Çalık (2016) Giresun ilindeki su ürünleri dernek ve kooperatiflerini araştırdığı çalışmada bunların balıkçılık idari binalarını, üye sayıları ve balıkçılık kapasitelerini, balıkçı barınaklarını, barınma ve çekek yerlerini incelemiştir. Çalışma sonunda Giresun ilindeki 1 su ürünleri derneği ve 15 su ürünleri kooperatifinin mevcut olduğu belirlenmiştir.

Doğan (2017) Türkiye'deki su ürünleri kooperatiflerinin durumu üzerine yaptığı çalışmada kooperatifler birliği bünyesinde bulunan balıkçıların örgütlenmesi, ekonomik ve sosyal öneminin değerlendirilmesi gibi konular araştırılmıştır. Kooperatiflerin uzman ve bilinçli kişiler tarafından yönetilmesi, ortakların örgüt yönetimini benimsemeleri, balıkçılık politikaları kapsamında talep edilen ürünlerin zamanında ve sağlıklı bir biçimde pazara

ulaşması, çalışan bireylerin refah seviyelerinin yükseltilmesinin hedeflenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Zengin ve Güngör (2017) su ürünleri kooperatiflerinin balıkçılık yönetimi içerisindeki rolünü incelediği çalışmada Marmara Denizi'nde bulunan kooperatif ve balıkçı barınakları ile yapılan anket çalışmaları sonucunda kooperatiflerin mesleki açıdan balıkçılığa cevap verecek düzeyde olmadıkları, balıkçılıkla ilgili sorunların çözümsüz kaldığı ve kooperatiflerin bu konularda eksik kaldığının gözlemlendiği ifade edilmiştir.

Çımat ve Duran (2018) Muğla'daki su ürünleri kooperatif işletmelerinin yaşadıkları temel sorunlar ve bunlara dair çözüm önerileri üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada faal olan 504 kişilik ana kütleden basit tesadüfî yöntemle göre rastgele seçilmiş anket yolu ile 220 kişi üzerinde çalışma tamamlanmıştır. Araştırma sonucunda devlet teşviki ile kooperatiflere kaynak aktarımı, belediyelerin sektöre yönelik çözümleri, bölgesel kalkınma ajanslarının kooperatiflere hazırlık noktasında yardımcı olunması önerilmiştir.

Doğan (2018) İstanbul ilindeki su ürünleri kooperatiflerinin ticari olanaklarını ve sorunlarını araştırdığı çalışmada kooperatifleri yerinde ziyaret ederek yüz yüze görüşmeler ile anket aracılığıyla veri toplamıştır. Çalışma sonunda Karadeniz, İstanbul Boğazı ve Marmara Denizi'ne kıyısı olan ilçelerde 48 su ürünleri kooperatifinin faaliyet gösterdiği belirlenmiş ve bu kooperatiflerin toplam ortak sayısı, tekne sayısı, altyapı ve üstyapı imkanları tespit edilmiştir.

Doğan ve Alıçlı (2018) Şile (İstanbul) su ürünleri kooperatifi ve ortaklarının sosyoekonomik analizini yaptığı çalışmada Şile ilçesindeki mevcut su ürünleri kooperatiflerinin yüz yüze anket yöntemiyle sosyoekonomik durumlarını incelemiştir. Çalışma sonunda balıkçıların %90'ının sosyal güvencesinin olduğu, Şile su ürünleri kooperatifinin her ihtiyacı karşılayacak tam teşekküllü bir limana sahip olduğu, dezavantaj olarak ise Şile ilçesinin İstanbul su ürünleri balık haline uzak olması nedeniyle avlanan ürünlerin naklinde çeşitli problemlerle karşılaşıldığı vurgulanmıştır.

Yücel ve Acar (2018) su ürünleri kooperatifleri yöneticilerinin sosyoekonomik durumu ve kooperatiflerin sorunlarına bakışları üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada Sinop ilindeki su ürünleri kooperatif yöneticileri ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda Sinop balıkçılarının sadece %5'inin kıyı ötesi balıkçılık yapabilecek donanımına sahip olduğu ve bu durumdan yola çıkarak ilde küçük ölçekli balıkçılık yapıldığı vurgulanmıştır. Kooperatiflerin gelir kaynaklarının sınırlı olduğu, bu kaynakların geliştirilmesi ve kanun altına alınması ile su ürünleri mühendislerinin istihdam edilmesi gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Tokmak Kırkses ve Samsun (2020) Giresun ili balıkçılık kıyı yapılarını araştırdığı çalışmada anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Toplamda 4 balıkçı barınağı, 18 çekek yeri ve 2 barınma yerinin altyapı ve üstyapı, tekne sayısı, kullanılan av araçlarının çeşitliliği belirlenen çalışma sonucunda barınakların fiziki koşulların iyileştirilmesinin su ürünleri üretimine olumlu katkı sağlayacağı ve bu barınakların kötü hava koşullarında sığınılacak yerlerden çıkıp çevre balıkçıların da şartlarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi gerektiği önerilmiştir.

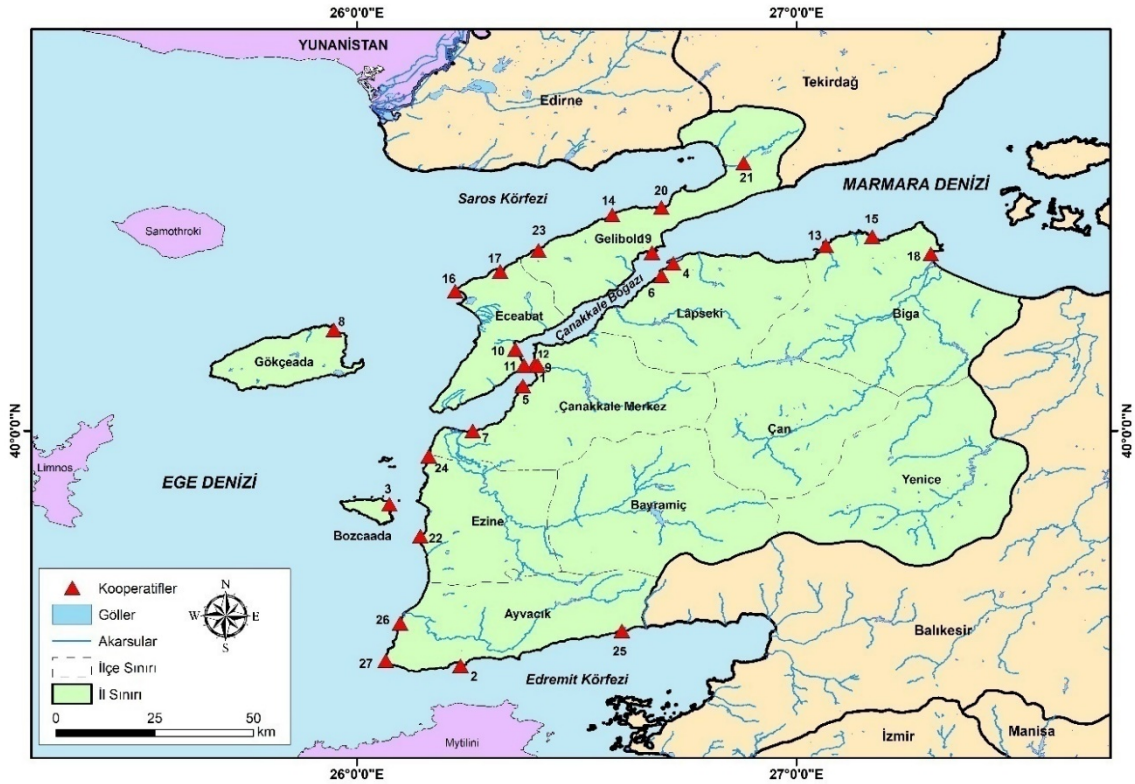
Literatürde Türkiye'nin bazı illerindeki hem deniz hem içsu balıkçılığı açısından su ürünleri kooperatifleri ile ilgili çalışmalar bulunmasına karşın Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin tamamının mevcut durumu ve sorunları ile ilgili henüz herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Lokal ölçekte belirli bir bölgedeki balıkçılık için yapılan araştırmalarda (Marmara Denizi balıkçılığı, Ege Denizi balıkçılığı gibi) Çanakkale ili sınırları içerisinde yer alan sadece birkaç su ürünleri kooperatifine ait bazı bilgilerin toplandığı çok sınırlı sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Çanakkale'deki tüm su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumlarının ne olduğunun ortaya koyulması, bu kooperatiflerin sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm yolları bulunması elzem niteliktedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın araştırma evreni Çanakkale’deki su ürünleri kooperatifleri (Şekil 1) ile sınırlıdır. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatifleri mevcut durumunun ortaya koyulması, bu kooperatiflerin sorunlarının belirlenmesi ve bunlara çözüm önerileri sunulması amacıyla şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumları ve imkanları nelerdir?
- Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin karşılaştıkları en önemli sorunlar nelerdir?
- Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin en çok karşılaştıkları sorunlarla ilgili çözüm önerileri neler olabilir?

Şekil 1. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatifleri

Şekil 1 üzerinde konumları gösterilen Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği ve ona bağlı Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin isimleri sırasıyla aşağıda verilmiştir:

- 1) Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği
- 2) S.S. Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi
- 3) S.S. Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi
- 4) S.S. Çardak ve Çevresi Su Ürünleri Kooperatifi
- 5) S.S. Kepez Su Ürünleri Kooperatifi
- 6) S.S. Lapseki Merkez Su Ürünleri Kooperatifi
- 7) S.S. Kumkale Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi
- 8) S.S. Gökçeada Su Ürünleri Kooperatifi
- 9) S.S. Çanakkale Merkez Bir Su Ürünleri Kooperatifi
- 10) S.S. Eceabat Merkez Su Ürünleri Kooperatifi
- 11) S.S. Kilitbahir Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 12) S.S. Çanakkale Merkez Su Ürünleri Kooperatifi
- 13) S.S. Kemer Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 14) S.S. Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 15) S.S. Aksaz Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 16) S.S. Anafartalar ve Çevre Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi
- 17) S.S. Beşyol Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 18) S.S. Karabiga Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi
- 19) S.S. Gelibolu İlçe Merkezi Su Ürünleri Kooperatifi
- 20) S.S. Güneyli Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 21) S.S. Kavak Köyü Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi
- 22) S.S. Geyikli Beldesi Dalyan Köyü Su Ürünleri Kooperatifi

- 23) S.S. Karainebeyli Su Ürünleri Kooperatifi
- 24) S.S. Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
- 25) S.S. Küçükuyu Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi
- 26) S.S. Gülpınar Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi
- 27) S.S. Babakale Su Ürünleri Kooperatifi

Çalışmanın veri toplama aşamasında öncelikle literatür taraması yapılarak genel anlamda su ürünleri kooperatiflerinin mevcut imkanlarına ve sorunlarına ilişkin ön bilgiler derlenmiştir. Sonrasında Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifler Birliği'ne bağlı su ürünleri kooperatiflerinden randevu alınarak ziyaretler gerçekleştirilmiş ve yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler esnasında kooperatif başkanlarıyla ve/veya ortaklarıyla sorunlar ve olası çözüm önerileri üzerine de fikir paylaşımı yapılmıştır. Ziyaretler sırasında kooperatifler açısından zaman kaybı oluşturmaması adına literatürdeki çalışmalardan da (örneğin Ünal vd., 2009) yararlanılarak görüşmelerin mümkün oldukça kısa sürede gerçekleştirilmesine gayret edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Çanakkale’deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Mevcut Durumu

Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği Anasözleşmesi’nde belirtilen amaçlar ve çalışma konuları doğrultusunda Çanakkale’de kurulan ve Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği’ne bağlı toplamda 26 su ürünleri kooperatifi bulunduğu belirlenmiştir. Bu kooperatiflerin toplam üye sayısı 1072’dir. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin toplam üye sayılarının 7 ile 190 arasında değiştiği belirlenmiştir. Üyeleri çoğunlukla Çanakkale Boğazı’nda balıkçılık yapan kooperatif sayısı 9 olarak belirlenirken Ege Denizi’nde 14 ve Marmara Denizi’nde ise 3 olduğu tespit edilmiştir.

Çanakkale ili kıyılarındaki su ürünleri kooperatifçiliği açısından büyük önem taşıyan Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği, SÜR-KOOP’un kurucu ortaklarından olup Merkez Birliği’nin kuruluşundan itibaren aktif bir şekilde görev yapmaktadır. Kendisine bağlı diğer kooperatiflerle sürekli iletişim halinde olan birlik bu kooperatiflere bağlı çeşitli (nakil belgesi düzenlenmesi, su ürünleri ruhsat tezkeresi ve balıkçı gemileri ruhsat değişimi belgeleri vb.) işlemlerin gerçekleştirilmesinden de sorumludur (Şekil 2).

Şekil 2. Çanakkale Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği binası

S.S. Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Ayvacık ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Edremit Körfezi'nin Bektaş Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 25 üyesi bulunmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. S.S. Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi ve bulunduğu liman

S.S. Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Bozcaada ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 41 üyesi bulunmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. S.S. Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Çardak ve Çevresi Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Lapseki ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Çardak Beldesi kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 48 üyesi bulunmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. S.S. Çardak ve Çevresi Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Kepez Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Merkez ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Kepez Beldesi kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 115 üyesi bulunmaktadır (Şekil 6).

Şekil 6. S.S. Kepez Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Lapseki Merkez Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Lapseki ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 30 üyesi bulunmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. S.S. Lapseki Merkez Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Kumkale Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Merkez ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Kumkale Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 17 üyesi bulunmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. S.S. Kumkale Beldesi Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman

S.S Gökçeada Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Gökçeada ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Gökçeada'nın kuzeydoğu kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 44 üyesi bulunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. S.S Gökçeada Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Çanakkale Merkez Bir Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Merkez ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın şehir merkezinde bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 190 üyesi bulunmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. S.S. Çanakkale Merkez Bir Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman

S.S. Eceabat Merkez Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Eceabat ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Eceabat kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 47 üyesi bulunmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. S.S. Eceabat Merkez Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Kilitbahir Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Eceabat ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Kilitbahir Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 13 üyesi bulunmaktadır (Şekil 12).

Şekil 12. S.S. Kilitbahir Köyü Su Ürünleri Kooperatifi'nin bulunduğu liman

S.S. Çanakkale Merkez Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Merkez ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın şehir merkezinde bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 17 üyesi bulunmaktadır (Şekil 13).

Şekil 13. S.S. Çanakkale Merkez Su Ürünleri Kooperatifi ortaklarına ait teknelerin bulunduğu alan

S.S. Kemer Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Biga ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Marmara Denizi'nin Kemer Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Marmara Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 29 üyesi bulunmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. S.S. Kemer Köyü Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Saros Körfezi'nin Yeniköy Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 25 üyesi bulunmaktadır (Şekil 15).

Şekil 15. S.S. Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Aksaz Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Biga ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Marmara Denizi'nin Aksaz Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Marmara Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 19 üyesi bulunmaktadır (Şekil 16).

Şekil 16. S.S. Aksaz Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin yer aldığı liman

S.S. Anafartalar ve Çevre Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Eceabat ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Ege Denizi'nin Küçükanafta Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 46 üyesi bulunmaktadır (Şekil 17).

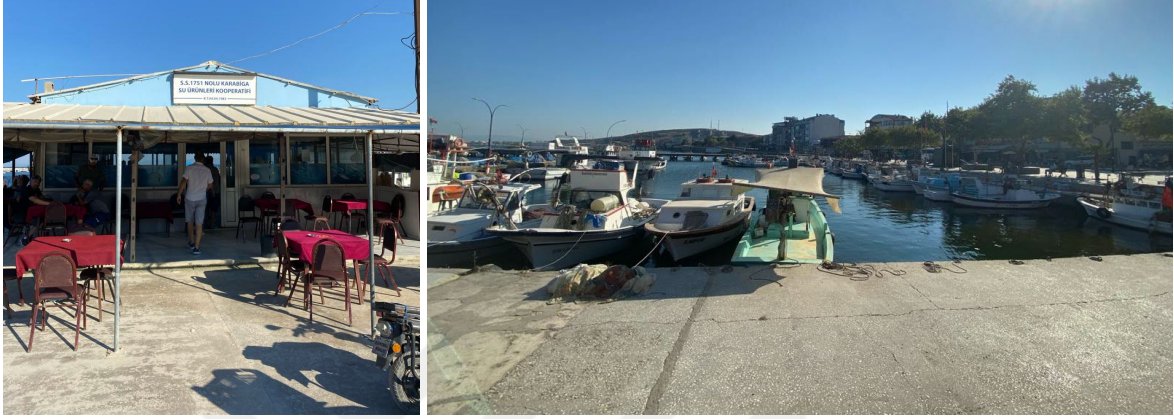
Şekil 17. S.S. Anafartalar ve Çevre Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Beşyol Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Eceabat ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Saros Körfezi'nin Beşyol Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 14 üyesi bulunmaktadır (Şekil 18).

Şekil 18. S.S. Beşyol Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu alan

S.S. Karabiga Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Biga ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Marmara Denizi'nin Karabiga Beldesi kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Marmara Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 42 üyesi bulunmaktadır (Şekil 19).

Şekil 19. S.S. Karabiga Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Gelibolu İlçe Merkezi Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Gelibolu kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Çanakkale Boğazı'nda avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 44 üyesi bulunmaktadır (Şekil 20).

Şekil 20. S.S. Gelibolu İlçe Merkezi Su Ürünleri Kooperatifi ve bulunduğu liman

S.S. Güneyli Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Saros Körfezi'nin Güneyli Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 7 üyesi bulunmaktadır (Şekil 21).

Şekil 21. S.S. Güneyli Köyü Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Kavak Köyü Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Saros Körfezi'ne dökülen Kocadere Deresi'nin Kavak Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 21 üyesi bulunmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22. S.S. Kavak Köyü Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Geyikli Beldesi Dalyan Köyü Su  r nleri Kooperatifi Çanakkale'nin Ezine ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Ege Denizi'nin Geyikli Beldesi Dalya Köyü kıyısında bulunan kooperatifin  yeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 55  yesi bulunmaktadır ( ekil 23).

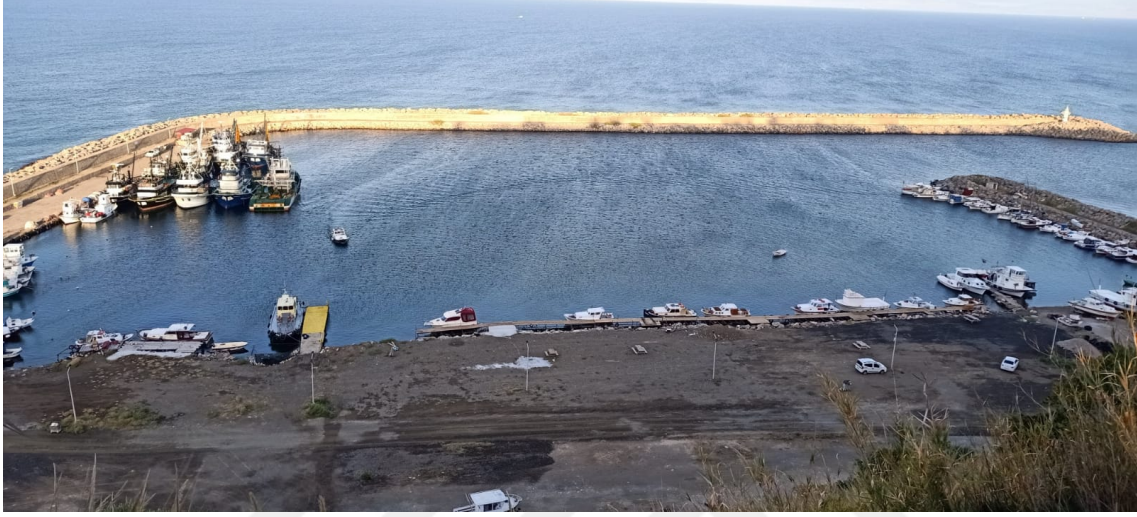
Şekil 23. S.S. Geyikli Beldesi Dalyan Köyü Su  r nleri Kooperatifinin bulunduğu liman

S.S. Karainebeyli Su  r nleri Kooperatifi Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Saros Körfezi'nin Karainebeyli Köyü kıyısında bulunan kooperatifin  yeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 10  yesi bulunmaktadır ( ekil 24).

Şekil 24. S.S. Karainebeyli Su  r nleri Kooperatifinin bulunduğu koy

S.S. Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Ezine ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Ege Denizi'nin Yeniköy Köyü kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 37 üyesi bulunmaktadır (Şekil 25).

Şekil 25. S.S. Yeniköy Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin bulunduğu liman

S.S. Küçükkuşu Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi Çanakkale'nin Ayvacık ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Edremit Körfezi'nin Küçükkuşu Beldesi kıyısında bulunan kooperatifin üyeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 57 üyesi bulunmaktadır (Şekil 26).

Şekil 26. S.S. Küçükkuşu Beldesi Su Ürünleri Kooperatifi

S.S. Gülpınar Beldesi Su rnleri Kooperatifi Çanakkale'nin Ayvacık ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Ege Denizi'nin Gülpınar Köyü kıyısında bulunan kooperatifin yeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 20 yesi bulunmaktadır (Şekil 27).

Şekil 27. S.S. Gülpınar Beldesi Su rnleri Kooperatifi

S.S. Babakale Su rnleri Kooperatifi Çanakkale'nin Ayvacık ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Ege Denizi'nin Babakale Köyü kıyısında bulunan kooperatifin yeleri genellikle Ege Denizi'nde avcılık yapmaktadır. Kooperatifin toplam 59 yesi bulunmaktadır (Şekil 28).

Şekil 28. S.S. Babakale Su rnleri Kooperatifi

Tablo 1

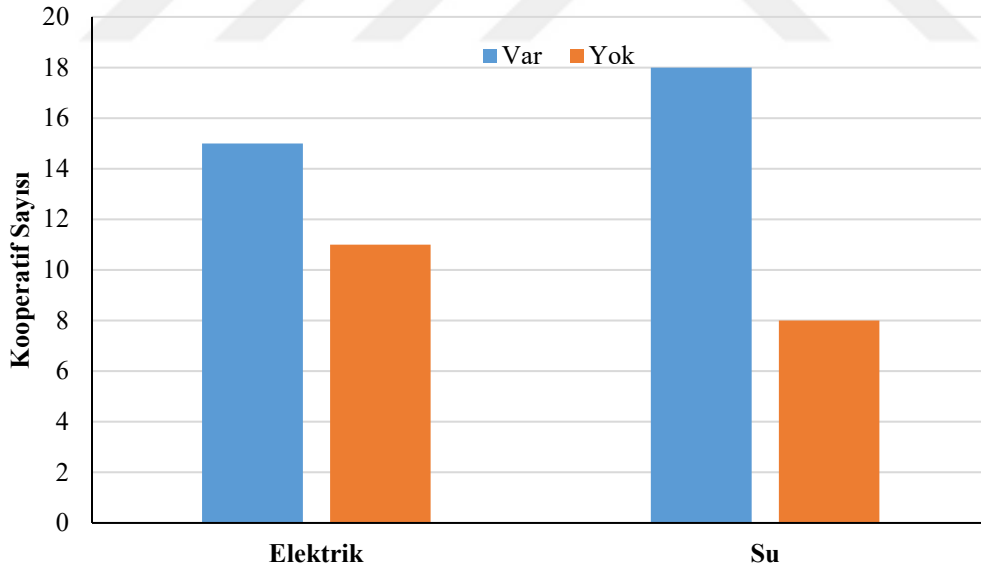
Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin temel özellikleri

Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifi	Kuruluş Yılı	Toplam Üye Sayısı	Ortak Sayısı	Fiili Avcılık Yapan Ortak Sayısı	Fiili Avcılık Yapan Bahkçı Sayısı	Kayıtlı Tekne Sayısı	Kooperatifte Çalışan Sayısı	Pazarlama Faaliyeti	Sosyal Tesis- İdari Bina	Nakil Belgesi Düzenleme
Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri Bozcaada	1994	25	25	8	10	10	0	YOK	VAR	VAR
	1986	41	41	15	15	15	0	YOK	VAR	VAR
Çardak ve Çevresi	1979	48	48	20	20	15	0	VAR	VAR	VAR
Kepez	2016	115	60	60	60	115	0	YOK	VAR	VAR
Lapseki Merkez	2002	30	30	18	18	27	0	YOK	VAR	VAR
Kumkale Beldesi	2010	17	17	17	17	17	0	YOK	VAR	VAR
Gökçeada	2000	44	44	32	32	41	1	YOK	VAR	VAR
Çanakkale Merkez Bir	2009	190	190	190	190	190	0	YOK	YOK	VAR
Eceabat Merkez	1991	47	47	40	40	40	1	YOK	VAR	VAR
Kilitbahir Köyü	2018	13	13	8	8	13	0	YOK	YOK	VAR
Çanakkale Merkez	2005	17	17	15	15	15	0	YOK	VAR	VAR
Kemer Köyü	1974	29	29	29	29	30	0	YOK	VAR	VAR
Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü	2021	25	25	25	25	24	0	YOK	YOK	VAR
Aksaz Köyü	2021	19	19	19	19	16	0	YOK	YOK	VAR
Anafartalar ve Çevre Köyleri	1986	46	46	20	20	15	0	YOK	YOK	VAR
Beşyol Köyü	2004	14	14	14	14	15	0	YOK	YOK	VAR
Karabiga Beldesi	1983	42	42	35	35	45	0	YOK	YOK	VAR
Gelibolu İlçe Merkezi	2014	44	44	43	43	45	0	YOK	VAR	VAR
Güneyli Köyü	1975	7	7	7	7	9	0	YOK	VAR	VAR
Kavak Köyü Beldesi	2004	21	21	9	9	9	0	YOK	VAR	VAR
Geyikli Beldesi Dalyan Köyü	2012	55	55	15	15	55	0	YOK	YOK	VAR
Karainebeyli	2004	10	10	5	5	5	0	YOK	YOK	VAR
Yeniköy Köyü	1998	37	37	28	28	27	0	YOK	VAR	VAR
Küçükkuyu Beldesi	2004	57	57	25	25	95	2	YOK	VAR	VAR
Gülpınar Beldesi	2010	20	20	7	7	20	1	YOK	VAR	VAR
Babakale	1994	59	59	28	28	79	2	VAR	VAR	VAR

Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin temel özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Kurulan en eski kooperatifin 1974 yılında kurulmuş olan S.S. Kemer Köyü Su Ürünleri Kooperatifi olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, ortak sayısı açısından S.S. Çanakkale Merkez Bir Su Ürünleri Kooperatifinin diğerlerinden çok daha fazla sayıda ortaklığa sahip olduğu tespit edilmiştir. Gelibolu ilçesinde bulunan S.S. Güneyli Köyü Su Ürünleri Kooperatifinin ise en az üyeye sahip olduğu görülmüştür. Tüm kooperatiflerde nakil belgesi

düzenlendiği ancak sadece 2 kooperatifin pazarlama faaliyetleri gerçekleştirebildiği tespit edilmiştir. Diğer yandan, 5 kooperatifin çalışanı bulunduğu belirlenmiştir. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin 17 (%65,4) tanesinin idari binası bulunurken 9 (%34,6) tanesinin ise idari binalarının bulunmadığı görülmüştür. İdari binası olan su ürünleri kooperatiflerinin binalarının da ya çok yıpranmış olduğu ya da çok küçük olduğu tespit edilmiştir. İdari binası olmayan su ürünleri kooperatifi üyelerinin balıkçılık operasyonu öncesi/sonrası işleri teknelerinin üstünde veya liman üzerinde gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.

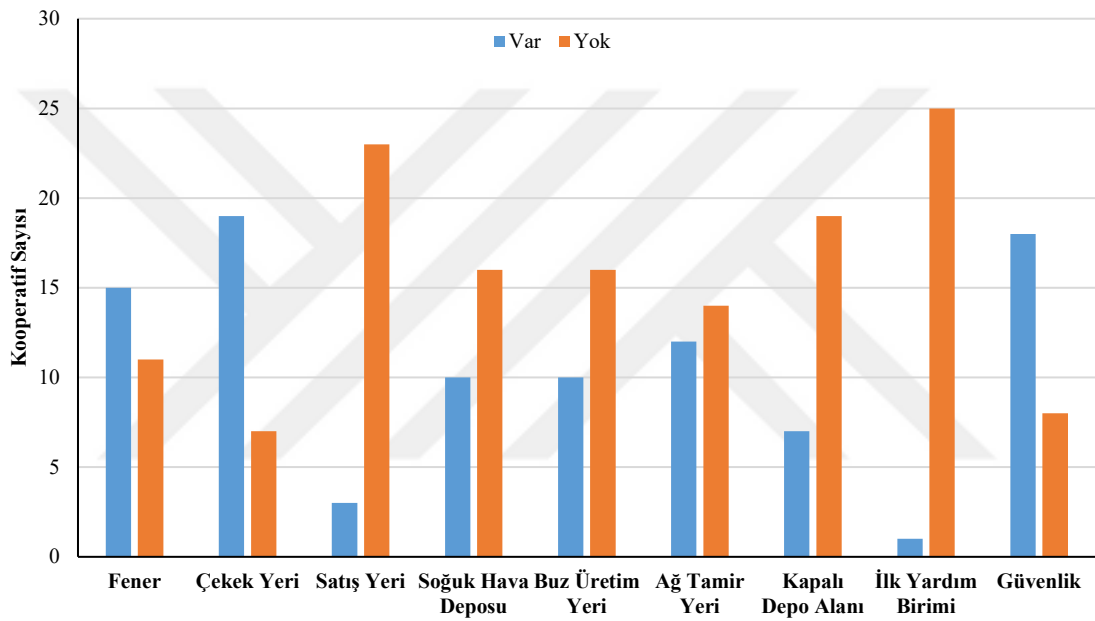
Kooperatiflerdeki altyapı imkanları açısından değerlendirildiğinde 15 tanesinde (%57,7) elektrik imkanı bulunurken 11 tanesinde (%42,3) ise elektrik bulunmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, 18 tanesinde (%69,2) su imkanı bulunurken 7 tanesinde (%30,8) ise su imkanı bulunmadığı tespit edilmiştir (Şekil 29). Özellikle 8 tane kooperatifte hem su hem de elektrik olmaması dikkat çekmektedir.

Şekil 29. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin altyapı imkanları

Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin üstyapı imkanları açısından değerlendirildiğinde çoğunluğunda çekek yeri bulunduğu (19 kooperatif, %73,1) ve güvenlik imkanları bulunduğu tespit edilmiştir. Güvenlik imkanı olarak bazı kooperatiflerde

personel çalıştırıldığı, bazılarında teknolojik imkanlardan yararlanılarak güvenlik kameraları kurulu olduğu, bazılarında ise alana giriş-çıkışlarda güvenlik bariyerleri/kapıları tercih edildiği belirlenmiştir. Kooperatiflerden sadece üç tanesinin (%11,5) satış yeri bulunduğu, yedi (%26,9) tanesinin de kapalı depo alanına sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca ağ tamiri için alanı olan kooperatiflerin sayısı da yine düşük düzeyde tespit edilmiştir. Öte yandan, en dikkat çeken hususlardan biri de kooperatiflerden bir tanesi hariç diğerlerinin hiçbirinde ilk yardım birimi bulunmamasıdır (Şekil 30).

Şekil 30. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin üstyapı imkanları

4.2. Çanakkale’deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Sorunları

Yapılan incelemeler ve görüşmeler değerlendirildiğinde kooperatiflerin belirttiği problemlerin %88,46’sını liman-barınak-çekme yeri sorunları, %76,92’sini ise balıkçıların sosyoekonomik durumları ile ilgili sorunlar oluşturmaktadır. Bu sorunları, işletme ve kiralama (%65,38) ile ilgili sorunlar ile yasal düzenlemeler (%65,38) ve devlet desteğinin sınırlı kalması (%65,38) takip etmektedir. Ardından ise altyapı-üstyapı sorunları (%61,54), barınma-depo-sosyal alan eksikliği (%57,69), av sahaları (%57,69), koruma-kontrol-denetim hizmetleri (%57,69), ve yerel yönetimlerle ilişkiler (%57,69) konusundaki sorunlar

gelmektedir. Son olarak ise pazarlama (%42,31) ve yasadışı avcılık (%38,46) ile ilgili sorunlar yer almaktadır. Fiziki yetersizliklerin kooperatiflerin çoğunda önemli bir sorun teşkil ettiği dikkat çekmektedir (Tablo 2).

Tablo 2

Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin temel sorunları

Kooperatifler	Sorunlar											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bektaş Balabanlı Korubaşı Köyleri	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x
Bozcaada	x	x	x				x				x	x
Çardak ve Çevresi	x	x	x	x					x		x	
Kepez	x	x	x	x		x	x		x	x		x
Lapseki Merkez						x			x		x	
Kumkale Beldesi	x	x	x	x			x			x		
Gökçeada	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x
Çanakkale Merkez Bir	x	x	x	x		x	x	x	x		x	
Eceabat Merkez						x		x	x	x	x	x
Kilitbahir Köyü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Çanakkale Merkez	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x
Kemer Köyü	x	x				x				x	x	
Gelibolu İlçesi Yeniköy Köyü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Aksaz Köyü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Anafartalar ve Çevre Köyleri	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Beşyol Köyü	x	x	x	x						x	x	x
Karabiga Beldesi					x			x	x	x	x	
Gelibolu İlçe Merkezi	x	x	x	x		x		x	x	x	x	x
Güneyli Köyü	x	x		x							x	x
Kavak Köyü Beldesi		x				x			x		x	
Geyikli Beldesi Dalyan Köyü	x	x	x		x			x	x			x
Karainebeyli		x	x	x		x				x	x	
Yeniköy Köyü		x		x	x		x	x	x	x	x	
Küçükkuyu Beldesi		x						x		x		x
Gülpınar Beldesi		x			x			x	x	x		
Babakale		x				x						
Oran (%)	65,38	88,46	61,54	57,69	38,46	57,69	42,31	57,69	65,38	65,38	76,92	57,69

Not: 1: Kooperatifin İşletmesi/Kiralanması, 2: Liman-Barınak-Çekek Yeri, 3: Altyapı-Üstyapı, 4: Barınma-Depo-Sosyal Alan, 5: Yasa Dışı Avcılık, 6: Av Sahaları, 7: Pazarlama, 8: Koruma-Kontrol-Denetim Hizmetleri, 9: Yasal Düzenleme Eksikliği, 10: Devlet Desteği, 11: Balıkçıların Sosyoekonomik İmkanları, 12: Yerel Yönetimlerle İlişkiler

Çanakkale Boğazı, Kuzey Ege kıyıları ve Marmara denizi kıyılarında su ürünleri kooperatiflerinin bulunması her bölgede birbirinden bağımsız farklı sorunlar teşkil etmektedir. Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin sorunları incelendiğinde kooperatiflerin tamamına yakınında (%88,46) liman-barınak-çekek yeri konusunda sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Çekek yeri bulunmayan kooperatiflerin kendi imkanları ile teknelerini çektikleri görülmektedir. Bu da iş sağlığı ve güvenliği açısından sorun oluşturmaktadır. Limanlar yapılırken doğru donanımlarla yapılmaması, Çanakkale'de meydana gelen yoğun fırtınalar neticesinde mendirek yapılarında çökmeler oluşmasına yol açmaktadır. Ayrıca herhangi bir liman, barınak veya çekek yeri bulunmayan kooperatiflerde dere içinde bağlanan teknelerin sel ve taşkınlarda büyük zarar gördüğü gözlemlenmiştir.

Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin %76,92'sinin balıkçıların sosyoekonomik imkanlarının düşük olması nedeniyle maddi sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, maliyetlerin artmasından dolayı da birçok kooperatif üyesinin balıkçılığı bırakmak istediği belirlenmiştir. Pazarlama faaliyetlerinin yapılamaması, kooperatiflerin mezar satış yerlerinin olmaması bu sebeple yeterli girdilerin sağlanmaması, kabzımalların balık fiyatlarında etkisi göze çarpmıştır. Devlet desteği sağlanıyor olmakla beraber mevcut ekonomik şartlar göz önüne alındığında devlet desteklerinin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.

Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin %65,38'i kooperatiflerin işletilmesi ve kiralanması ile ilgili problemler yaşadıkları tespit edilmiştir. Kooperatiflerin av sahası sınırlarının sit alanları içinde kalmaları, devlet kurumları ile kooperatifler arasında sıkıntılar yaşanmasına sebep olmaktadır. Özellikle de kooperatiflerin belediyelerle yaşadığı sıkıntılar öne çıkmaktadır. Kooperatif sahalarında altyapı ve üstyapı imkanlarının (özellikle buzhane, depo alanları, satış yerleri ve sosyal alanların) yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çanakkale Boğazında gümrük sahaları, deniz trafiğinin yoğun olması ve uluslararası av bölgesinde olunması sebebi ile av sahalarında daralma oluşmaktadır.

Yasal düzenlemeler yapılırken su ürünleri kooperatifleri ve yetkin bilim insanlarının görüşleri alınsa da bazı hususlarda yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Su ürünleri avcılığını

düzenleyen tebliğlerin değişen iklim, su sıcaklıkları, balık göçleri gibi koşullara göre düzenlenememesi sektördeki beklentilerin karşılanamamasına neden olmaktadır.

Kaçak avcılık faaliyetlerinin bu bölgede yoğun olması, sadece büyük ölçekli ticari avcılığın değil kıyıda yapılan sportif avcılığın da zaman yasaklarına ve limitlerine uygun yapılmaması nedeniyle ticari balıkçılık faaliyetlerini etkilediği gözlenmiştir. Kontrol ve denetimler yapılsa da bölgedeki yasa dışı göç ve düzensiz göç nedeniyle denetim ve kontrol ekiplerindeki personelin yetersiz kalınması, cezaların caydırıcı olmaması, amatör balıkçıların ticari balıkçılar gibi avcılık yapması verilerin kayıt altına alınaması ciddi sorunlar meydana getirmektedir.

4.3. Tartışma

Çanakkale’de bulunan su ürünleri kooperatiflerinin toplam üye sayısı bu çalışmada 1072 olarak belirlenmiş ve kooperatiflerin toplam üye sayılarının 7 ile 190 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Altınışik (2006) Çanakkale’de bulunan 17 su ürünleri kooperatifinin toplam üye sayısının 497 olduğunu belirtmiştir. Zaman içerisinde hem kooperatif sayısında %53 oranında bir artış gözlenmiş hem de üye sayısının %215,6 arttığı görülmektedir. Öte yandan, Kale ve Zabun (2023) Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerini tanıttığı çalışmada toplam üye sayısının 1207 olduğunu ve üye sayılarının 7 ile 328 arasında değiştiğini ifade etmiştir. Her ne kadar Altınışik (2006) tarafından yapılan çalışma ile karşılaştırıldığında uzun bir süre geçmiş olsa da Kale ve Zabun (2023) tarafından yapılan çalışma ile mevcut tez çalışması oldukça yakın zamanda gerçekleştirilmiştir. Ancak 2023 yılında yapılan genel kurul toplantıları sonrasında üye sayılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Dolayısıyla, mevcut çalışma ile Kale ve Zabun (2023) tarafından bildirilen üye sayıları arasındaki farklılığın sebebi bu genel kurul toplantılarında üyeliği sona eren ve yeni üye olan kişilerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, su ürünleri kooperatiflerindeki faaliyetlerin dinamik bir şekilde sürekli değişkenlik gösterdiği gözlemlenmiştir.

Çanakkale’de bulunan su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumları incelendiğinde çok sayıda eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde ülkemizdeki birçok su ürünleri

kooperatifinde de eksiklikler olduğu birçok çalışmada rapor edilmiştir. Yıldız ve Karakulak (2013) İstanbul’da gerçekleştirdiği çalışmada su ürünleri kooperatiflerinin %51,6’sında tatlı su, %77,4’ünde elektrik, %12,9’unda fener, %58’inde idare binası, %3,2’sinde balıkçı lokali, %32,2’sinde kapalı depo, %35,4’ünde ağ tamir yeri, %64,5’unda çekek yeri, %12,9’unda ön soğutma deposu, %35,4’ünde perakende satış yeri ve %3,2’sinde buz üretim alanı bulunduğunu bildirmiştir. Öte yandan, üç barınakta hiçbir altyapı ve üstyapının, altı barınakta hiçbir üstyapının, bir barınakta ise hiçbir altyapının bulunmadığı belirlenmiştir. Çanakkale’deki su ürünleri kooperatifleri ile Yıldız ve Karakulak (2013) tarafından bildirilen durumlar karşılaştırıldığında tatlı su imkanı bulunan kooperatif sayısının daha yüksek olduğu ancak elektrik imkanı açısından daha az sayıda olduğu anlaşılmıştır. İdari bina ve çekek yeri mevcudiyeti açısından karşılaştırıldığında da oranların yakın olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, Boran ve Avcı Softa (2016) Trabzon ilinde çoğu kooperatif bölgesinde ağ tamir ve kurutmanın yapılmasına rağmen ağ tamir ve kurutma sahalarının bulunmadığını bildirmiştir. Çanakkale’de bulunan su ürünleri kooperatiflerinin çoğunda soğuk hava deposu ve buz üretim alanı olmadığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, Boran ve Avcı Softa (2016) su ürünleri kooperatiflerinin karaya çıkış noktasında yaşadığı sorunlardan birisinin de taze balığın çıktığı anda buz üretim alanı ve soğuk hava deposunun bulunmaması olduğunu rapor etmiştir. Trabzon’daki balıkçı barınaklarının dördünde buz üretim birimi, Motor ve Faroz balıkçı barınaklarında ise satış yeri ve soğuk hava deposunun bulunduğu tespit edilirken diğer barınaklarda bu tür üstyapı imkanlarının bulunmadığı bildirilmiştir (Boran ve Avcı Softa, 2016). Ceyhan vd. (2006) ile Akyol ve Ceyhan (2007) Ege Denizi’nde Edremit Körfezi ve Datça-Bozburun yarımadasında yer alan balıkçı barınaklarında ise soğuk hava deposunun bulunmadığını rapor etmiştir. Bununla birlikte, Gökçeada’da yer alan balıkçılık kıyı yapılarında ise idari bina ve buzhane olmadığı bildirilmiştir (Akyol ve Ceyhan, 2010). Ancak, mevcut çalışmada Gökçeada’da idari bina ve soğuk hava deposunun mevcut olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, Akyol ve Ceyhan (2010) tarafından bildirilen eksiklerin geçen süre içerisinde bir kısmının giderildiği tespit edilmiştir. Ancak, Gökçeada’da satış yeri imkanı bulunmaması ve ilk yardım birimi olmaması halen önemli eksiklikler olarak dikkat çekmektedir. Akyol ve Perçin (2006) Tekirdağ’daki balıkçılık kıyı tesislerinde soğuk hava deposu bulunmamasının balıkçılıkta ciddi sorunlara yol açtığını vurgulamıştır. Dolayısıyla, çabuk bozulan bir ürün olan balığın uygun depolama koşullarında depolanması için su ürünleri kooperatiflerinde buz üretim alanı ve soğuk hava depolarının bulunması büyük önem arz etmektedir.

Belen (2012) Türkiye genelinde balıkçı barınaklarının yeterli sayıda olduğu fakat bu barınaklarda nitelik olarak önemli sorunların olduğu ve tamamına yakınında iyileştirme çalışmasının yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak, ülkemizdeki balıkçılıkla ilgili kıyı yapılarından yalnızca 20 tanesinin balıkçı limanı kapsamında alan genişliği, uygun su derinliği, yanaşma yeri, ürünlerinin nakli, depolanması, işlenmesi, pazarlanması, bakım-onarım olanakları sağladığı ileri sürülmesine karşın, bu koşulları tam olarak yansıtan bir tesis mevcut olmadığı rapor edilmiştir (DPT, 2007). Bu barınaklardan 165 tanesinin bölgesel ihtiyaca cevap verebilecek sosyal bina, pazarlama olanakları, soğuk hava deposu, buz üretimi birimi, ağ kurutma sahasına sahip olduğu, 39 tanesinin kötü hava koşullarında barınma yerine sahip olduğu, 73 tanesinin dalgalardan korunak sağlanmış bakım-onarım sahalarına ve ırgat teçhizatına sahip çekek yerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir (DPT, 2007).

Altınışık (2006) barınakların asıl sahiplerinin kooperatifler olduğunu ve karşılaşılan bürokratik sorunlar ve işletmeci belediyelerin bu konuda yeterli hizmetleri veremediğini rapor etmiştir. Mevcut çalışmada da halen aynı sorunların devam ettiği ve su ürünleri kooperatiflerinin yerel yönetimlerle sıkıntılar yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca işletme hakkının kooperatiflere verilmemesinden kaynaklı problemlerin de yaşandığı ortaya konmuştur. Bu hususlardaki sorunların yıllardır süregelen sorunlar olduğu görülmekle birlikte belediyelerin yasal düzenlemeler bulunmasına rağmen işletme haklarını su ürünleri kooperatiflerine vermemesi kooperatifler hak kaybına uğramasına ve özellikle de ekonomik olarak kayıplara yol açmaktadır. Bu sorunların mümkün olan en kısa sürede çözüme kavuşturulması ve yasal düzenlemelerin gereği olarak işletmelerin su ürünleri kooperatiflerine verilmesi önemli bir zorunluluk arz etmektedir.

Balıkçılar genellikle balıkçı kooperatifleri çatısı altında örgütlenmektedir. Ancak, bu kooperatiflerin etkili bir şekilde yönetilememesi, kuruluş amaçlarından sapmaları, haksız rekabet, yetersiz destekleme ve teşvikler, dayanışma eksikliği, kooperatifçilik eğitimi, yanlış yönetim ve kooperatiflerin kuruluş aşamasında yapılan hatalı planlamalar nedeniyle 1940'lı yıllardan bu yana istenen verimliliğe ulaşamamıştır (Ünal ve Yercan, 2006). Sürdürülebilir balıkçılık için, balıkçıların daha etkili bir şekilde örgütlenmesi ve balıkçılık yönetimine daha

aktif bir katılım sağlamalarını temin etmek amacıyla kooperatif yapısının hayata geçirilmesi gereklidir.

Ünal vd. (2009) tarafından Ege kıyılarında faaliyet gösteren su ürünleri kooperatifleri üzerine yapılan bir çalışmada, kooperatiflerin temel sorunları şu şekilde rapor edilmiştir: %79 su ürünleri kooperatifleri konusunda yetersiz politikalar, %75 yasa dışı avcılık, %68 sınırlı finansal kaynaklar, %65 pazarlama problemleri, %60 ticari avcılığı düzenleyen sirküler, %54 sınırlı av sahası, %42 koruma ve kontrol hizmetleri. İstanbul'da 2013 yılında yapılan bir çalışmada, kooperatiflerin temel sorunları şu kategoriler altında toplanmıştır: yönetim, pazarlama-satış, faaliyet ortamı, yasal düzenlemeler ve muhasebe-finance (Karademir ve Arat, 2014). 2010 yılında Marmara Denizi'nde faaliyet gösteren su ürünleri kooperatifleri üzerine yapılan bir çalışmada ise kooperatiflerin temel sorunları şu şekilde belirtilmiştir: %69,8 balıkçılık ve kooperatif eğitiminin yetersizliği, %41,9 illegal avcılık ve denetimin yetersiz oluşu, %34,9 karaya çıkışta yeterli veri kaydının yapılmadığı, %32,6 kooperatiflerin kurumsal olarak yetersiz oluşu ve %25,6 kooperatiflerin gelir kaynaklarının yetersiz oluşu (Zengin ve Güngör, 2017). İstanbul'da 2018 yılında yapılan çalışmada İstanbul ilindeki su ürünleri kooperatiflerinin temel sorunları arasında yasal düzenlemeler, pazarlama-satış imkanlarının yetersizliği, ekonomik karşılığının düşük olması, işletme-yönetim sorunları, üstyapı imkanları ve fiziki yetersizlikler yer almaktadır (Doğan, 2018). Bu çalışmaların sonuçları karşılaştırıldığında, Çanakkale'deki su ürünleri kooperatiflerinin karşılaştığı temel sorunlarda benzerlikler görülmekte ve sorunların çözümünün çoğunlukla karar verici otoriteler tarafından gerçekleştirilebileceği, kooperatiflerin ve balıkçıların bu konuda yetersiz kalabileceği genel bir eğilim ortaya çıkmaktadır. İşletme haklarının olmaması nedeniyle su ürünleri kooperatifleri tekne bağlama, balık çıkarma ücretlerinden yararlanma, tekneler için uygun düzen ve nizam oluşturma, ortaklar için sosyal alan sağlama gibi konularda yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı da kooperatifler düşük gelir düzeylerine sahip olmaktadır. Bununla birlikte, su ürünleri kooperatiflerindeki çalışan personel sayısı çok düşük sayıdadır. Bu durumun kooperatiflerinin gelir düzeylerinin yeterli olmaması ve çalışan maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

Balıkçı kıyı yapılarında rıhtım boyunca gemilerin yanaşabileceği su derinliği büyük bir öneme sahiptir. Barınak içi su derinliği, tekne su çekimlerinden en az 0,5 m fazla olmalı

ve balıkçı gemilerinin su çekimleri de yaklaşık 2 m civarında olmalıdır (UDHB, 2011). Ancak, bazı kooperatiflerin bulunduğu alanlarda rıhtım derinliğinin 50 cm'den daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Balıkçı Barınakları Yönetmeliği kapsamında rıhtım uzunluğunun belirlenmesinde barınakların sağladığı imkânların, barınacak gemi sayısı ve büyüklüğü gibi kriterlerin de dikkate alınması gerektiğini belirlemiştir (Anonim, 1996). Çalışma süresince yapılan gözlemlerde, bazı kooperatiflerin tekne barınma yerlerinde rıhtım olmadığı, bazılarında ise balıkçı tekne sayılarına göre rıhtımın yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çoğu kıyı yapısında yükleme ve boşaltma rıhtımları bulunmamaktadır. Ancak, denizde avlanan balıkların kontrolünün daha etkin yapılabilmesi amacıyla, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından avlanan balıklar için karaya çıkış noktaları belirlenmiş ve bu uygulama zorunlu hale getirilmiştir. Balıkçı limanlarında rıhtım boyunun belirlenmesinde, kıyı yapısındaki kullanıcı sayısı, teknelerin yanaşma biçimi, bağlanma koşulları, avlanma sıklığı ve gün içerisindeki en yoğun yükleme-boşaltma saatlerinin göz önünde bulundurulması tavsiye edilmiştir (UDHB, 2011). Dolayısıyla, balıkçı barınaklarında yanaşma rıhtımı ile birlikte yükleme boşaltma rıhtımının da bulunması gerekmektedir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından hazırlanan raporda tipik bir balıkçı limanında yükleme boşaltma rıhtımının olması gerektiği vurgulanırken büyük balıkçı limanında ise yükleme boşaltma rıhtımı yanında normal yanaşma rıhtımının da olması gerektiği ifade edilmiştir.

Balıkçı Barınakları Yönetmeliği (Anonim, 1996) uyarınca barınakların yakın yerleşim merkezleriyle karayolu bağlantısının, denizden barınağa girişlerin güvenli olmasını sağlayacak fenerlerin, balıkçı gemilerinin yaşayabileceği iskele ve rıhtımların, elektrik ve su bağlantıları gibi altyapı imkanlarının ve ağ kurutma alanlarının bulunması bir zorunluluk teşkil etmektedir. Bununla birlikte, balıkçı barınaklarının sınıfına göre işletme binası, sosyal alanı (lokal vb.), ilk yardım ünitesi, buz üretim alanı, soğuk hava deposu, ağ muhafaza deposu, ağ tamir alanı ve bakanlık faaliyetlerinin yürütülmesi için kullanılacak balıkçılık idari binasının bulunması da gerekmektedir.

Akar (2017) Hatay'daki balıkçı barınaklarında yönetim ve denetim eksikliğinin dikkat çektiğini belirtmiştir. Çalışmada yapılan risk analizi sonuçlarına göre bölgesel ya da kişisel eksikliklerden ziyade yasal düzenlemelerin mevcut durum ve beklenen fayda ile uyumsuz olmasından kaynaklandığı rapor edilmiştir. Mevcut çalışmada da yapılan

görüşmeler neticesinde yasal düzenlemelerde değişim yapılması ve ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bir diğer önemli konu balıkçılıkta verinin gerçeği yansıtmamasıdır. Özellikle de amatör balıkçıların ticari balıkçılar gibi limitlerinin üstünde balık avlamaları ve satış yapmalarıdır. Bu nedenle, amatör balıkçılığın denetlenmesi önemli bir konudur. Türkiye’de amatör balıkçılığı düzenleyen tebliğe (5/2 numaralı) göre bir balıkçı günde en fazla 5 kg su ürünleri avlama hakkına sahip olup tek bir türün veya karışık toplam 5 kg’ı geçmesi halinde bu av yasal limitler dâhilinde kabul edilmektedir (Anonim, 2023). Akyol ve Perçin (2006) Tekirdağ kıyı balıkçılığında kayıt dışı çalışan teknelerin (çoğu amatör) fazla olması ve dolayısıyla balıkçının gelirine ortak olması gibi sorunların yaşandığını bildirmiştir. Benzer şekilde, Ceyhan vd. (2006) Edremit Körfezi kıyı balıkçılığında amatör balıkçıların fazla olması ve bunların profesyonel balıkçı gibi avcılık yapmalarının önemli bir sorun olduğunu ifade etmiş ve kontrol ve denetimlerin de yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla, amatör balıkçılara gereken eğitimlerin verilmesi ve bilinçlendirme çalışmalarının olması tüm Türkiye balıkçılığı açısından önem arz etmektedir.

4.4. Çanakkale’deki Su Ürünleri Kooperatiflerinin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri

Çanakkale’deki 26 su ürünleri kooperatifi ile yapılan görüşmeler sonucunda, kooperatiflerin işletmesi açısından önemli sıkıntılar yaşandığı gözlenmiştir. Barınak işletme hakkının su ürünleri kooperatiflerine verilmemesi nedeniyle çoğu kooperatifin (%65,38) işletme ve kira geliri bulunmamaktadır. Bundan dolayı kooperatif ortakları ekonomik anlamda bir mağduriyet yaşamaktadır. Çünkü su ürünleri kooperatiflerinin maliyetleri oldukça yüksektir. İşletme hakkı bulunmadığı için bağlama ücretlerinden yararlanamamakta ve yapılacak olan işletmeler konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Oysa “Barınakların Kiralanması Kiralama Esas ve Usulleri” Madde 8 (1) – (Değişik birinci fıkra:RG-28/10/2008-27038) uyarınca “*balıkçı barınakları sınırları, yüzölçümü, üst yapı tesislerinin gösterildiği vaziyet planıyla birlikte, Bakanlık ile Ulaştırma Bakanlığının olumlu görüşlerine dayanılarak, Maliye Bakanlığınca öncelikle balıkçı barınağının mülki idare sınırları içerisinde bulunan ve ortakları orada ikamet eden, en az on iki aydan beri faaliyette*

bulunan, münhasıran su ürünleri ile iştigaleden ve otuz günlük ilan süresi içerisinde kiralamak için müracaat eden su ürünleri kooperatif veya kooperatif birliklerine, on yıldan az ve yirmi beş yıldan fazla olmamak üzere açık pazarlık usulüyle kiraya verilir.” Mevzuatta da açık bir şekilde ifade edildiği üzere barınakların işletmesinin kooperatiflere verilmesi gerekmektedir. Ancak, uygulamada kooperatiflerin çoğunda durumun böyle olmadığı tespit edilmiş bu konuda gerekli işlemlerin gerçekleştirilerek barınakların işletmesinin su ürünleri kooperatiflerine verilmesi yasal mevzuatların da bir gereğidir. Diğer yandan, Çanakkale’nin tarihi geçmişinden dolayı da birçok kamu kurum ve kuruluşu tarafından birçok farklı alanda yönetsel çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Aynı bölgede birçok farklı kurum yasal karar verici ve yönetici konumunda görev yapmaktadır. Birçok bölgenin tarihi alan kapsamında olması, birçok yerin sit alanı ilan edilmesi, çeşitli kurumların (Gelibolu Savaşları Tarihi Alan Başkanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, ilçe ve belde belediyeleri) aynı bölge üzerinde görev ve yetkilere sahip olmasından dolayı kurumlardan kaynaklı yaşanan bürokratik süreçlerin de sorun teşkil etmesi su ürünleri kooperatiflerinin işini zorlaştırmaktadır. Eğer gerekli altyapılar sağlanıp işletme ve devir işlemleri kooperatiflere verilirse, bu önemli sorunun büyük ölçüde çözüleceği öngörülmektedir.

Liman ve çekek yerlerinde yaşanan problemler başka bir önem taşımaktadır. Bazı kooperatiflerin olduğu alanlarda liman yapılırken doğru donanım ile yapılmamasından dolayı hasar ve çökmeler meydana geldiği gözlemlenmiştir. Ayrıca çoğu kooperatifte tekneleri çekebilmek için çekek arabası ve kızak olmamasından dolayı balıkçıların güvenlik açısından da zor durumlar yaşadığı gözlenmiştir. Çanakkale şehrinin çok rüzgar alması da göz önünde bulundurularak kuvvetli lodos ve poyraz fırtınalarından korunabilecek uygun çekek yerlerinin yapılması, çekek yerinin işlevselliğini artıracaktır.

Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin çoğunun özellikle elektrik ve su sıkıntısı gibi altyapı sorunlarının olduğu dikkat çekmektedir. Balık karaya çıktığında ihtiyaç olan soğuk hava deposu ve buz üretim alanının olmaması, balıkçılık faaliyetleri bittiğinde balıkçıların dinlenebileceği sosyal alanların eksikliği çoğu kooperatifte gözlemlenmiştir. Araçlarının muhafaza edilebilmesi, tamirat, depo gibi alanlarının olmaması gibi üstyapı

sorunları da dikkat çekmektedir. Ayrıca, her mevsim şartlarında balıkçıların barınabilecekleri alanların da artırılması gerekmektedir. Dolayısıyla, bu tür fiziksel yetersizliklerin giderilmesi ve uygun şekilde altyapı ve üstyapı imkanlarının sağlanması ve bu konudaki problemlerin acilen çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Yasa dışı avcılık sorunları büyük ölçüde kooperatiflerin yaşadığı bir problemdir. Özellikle de endüstriyel balıkçılar diğer bölgelerden avlanmak için Çanakkale bölgesine gelmektedir. Bir yandan trol ve gırgır balıkçılarının çok fazla yasadışı avcılık yaptığı ifade edilmekteyken, diğer yandan küçük ölçekli balıkçılık için ise hem kıyı hem de denizden illegal avcılık yapıldığı ifade edilmektedir. Sportif amaçlı dalışların da ticari balıkçılık için oluşturduğu bazı zararlar ticari balıkçılık faaliyetleri açısından sorun teşkil etmektedir. Amatör balıkçılık kapsamında avlanan balıkların yasal sınırların dışında olması ve bu işin sportif avcılık dışına çıkıp yakalanan ürünlerin ticari olarak değerlendirilmesi/satılması ve bu nedenle balıkçılık faaliyetlerine dair kayıtların izlenememesi ticari balıkçılığı zor duruma sokmaktadır. Bu nedenle, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Su Ürünleri Kontrol biriminin denetimlerini daha da arttırması ve etkin bir şekilde gerçekleştirmesi büyük önem arz etmektedir.

Çanakkale balıkçısı daralan av sahalarından dolayı sorun yaşamaktadır. Su ürünleri yetiştiriciliği yapılan alanlardaki artış ve bu alanlar için uygun yer belirlenmesinde sadece yetiştiricilik koşullarına dikkat edilmesi, avcılık faaliyetleri açısından bir değerlendirme yapılmaması bölgesel balıkçılık ve av sahalarının azalması açısından başka bir önemli sorun olarak öne çıkmaktadır. Boğazdaki çapalama alanları, askeri alanlar, yeni yapılan 1915 Çanakkale Köprüsü ve boğazda bulunan gümrük sahaları balıkçılık av sahalarını kısıtlamaktadır. Dolayısıyla, su ürünleri kooperatifleri ile bu alanlar hakkında fikir alışverişi yapılması ve alternatif av sahalarının arttırılması gerekmektedir.

Pazarlama konusunda sorun yaşayan su ürünleri kooperatifleri için balık satış yerleri (mezat alanları) yapılması gerekmektedir. Çoğunlukla kooperatif ortakları balığı karaya çıkardıktan sonra yerel kabzımallara ürün satışını gerçekleştirdikleri için kabzımalların verdiği fiyatlarla satış yapabilmekte ve bu da balıkçıların kazancının azalmasına yol

açmaktadır. Zaten maliyeti yüksek olan avcılık faaliyeti sonrası yeterli ekonomik girdi sağlanamaması nedeniyle balıkçıların sosyoekonomik düzeyleri de düşük kalmaktadır. Su ürünleri kooperatiflerinin kendi ortaklarından aldıkları balıkları yapılacak balık satış yerinde satması durumunda bu sorunun en aza ineceği düşünülmektedir. Su ürünleri kooperatiflerinde mezat alanlarının olması kooperatiflerin ve balıkçıların gelir düzeyinde önemli bir artış oluşturacaktır. Ayrıca pazar seçenekleri açısından da yöre halkına çeşitlilik sağlayacak ve taze ürünlere ulaşma bir alternatif sunacaktır. Bununla birlikte, mezatta yapılan satışların sadece belirli bir dönemde değil tüm yıl boyunca gerçekleştirilmesi de kooperatif ve ortaklar için fayda sağlayacaktır.

Kontrol ve denetiminde cezaların caydırıcı olmaması, yasal mevzuatta olmamasına rağmen amatör balıkçıların tutup sattığı balıkların denetlenmemesi ve denetimlerin yetersiz olması ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Çanakkale kıyılarının uluslararası deniz sahasında bulunması nedeniyle balıkçıların dönem dönem zorluklar yaşadığı anlaşılmaktadır. Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Su Ürünleri Şubesi personeli tarafından denetimlerin sıklıkla yapılması yasadışı avcılık faaliyetlerinin önlenmesi açısından elzem niteliktedir.

Balıkçılık yönetimi açısından karar vericiler ve politika uygulayıcılar yasal düzenlemelerin planlanmasında ve oluşturulmasında iklim koşulları, av araçlarının teknik özellikleri, av sahalarının biyolojik ve ekolojik özellikleri, av sahalarına göre farklılaşan denizel biyoçeşitlilik gibi koşulları da dikkate almalıdır. Bu koşullara bağlı olarak balıkların göç yolları, avlanma ve ürüme zamanları değişiklik göstermektedir. Yasal düzenlemelerde yapılacak değişiklikler için bilim insanları ve ilgili kamu kurumlarının yanında her bölgedeki su ürünleri kooperatiflerinden de bölgeye özel bilgiler alınarak balıkçılık yönetimine yönelik alınacak kararlarda ve belirlenecek politikalarda su ürünleri kooperatiflerinin katkı sağlaması sağlanmalıdır. Ayrıca uygulanacak politika ve balıkçılık yönetimi tedbirleri kapsamında bölgesel düzeyde zaman yasakları uygulamasına geçilmesi önerilebilir.

Devlet desteği balıkçılar için çok önemli bir konu olup desteklerin arttırılması balıkçıyı rahatlatacaktır. Devletin özel tüketim vergisi olmaksızın sağlamış olduğu yakıt

destekleri mevcutta uygulanıyor olsa da artan mazot fiyatları ve maliyetlerin çok yüksek olması gibi sorunlar yaşandığı görülmektedir. Dolayısıyla devlet desteklerinin ve teşviklerinin artması, uygun kredi imkanları ödeme seçenekleri sağlanması, balıkçıları desteklemeye yönelik proje imkanları ve kaynak aktarımı sağlanmalıdır. Bu sayede balıkçıların sosyoekonomik şartlarının geliştirilmesine de imkan sağlanacağı tahmin edilmektedir.

Su ürünleri kooperatiflerinin birçoğu yerel yönetimlerle sıkıntılar yaşamaktadır. Bu sorunların giderilmesi ve belediyelerin iş birliği içinde olması büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda kiralama usullerinin mevzuatlarla uygun şekilde kooperatlflere verilmesi, fiziki olanaklarının arttırılması, ortak kullanım alanlarındaki malzemelerin korunması/depolanması için su ürünleri kooperatiflerine tahsis edilmiş uygun alanların sağlanması gerekmektedir.

Su ürünleri kooperatiflerinin üst birliklerle, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile ve üniversitelerin ilgili bölümleri ile iş birliği içinde olması, birçok çalıştay, seminer, eğitim, proje aracılığıyla sektör paydaşlarının buluşması örgütlenme bilincinin de gelişmesi açısından önemli katkılar sağlayacaktır. Kooperatif yöneticileri ve ortaklarına gerekli eğitimlerin verilmesi de yararlı olacaktır. Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2021 yılında alınan karar doğrultusunda su ürünleri kooperatifleri üst birliklerinde su ürünleri mühendisleri veya balıkçılık teknolojisi mühendislerinin çalışması zorunluluğunun getirilmesi çok doğru bir karar olup su ürünleri kooperatiflerinin iş ve işlemlerinin alanında yetişmiş mühendisler vasıtasıyla takip edilecek olması önemli bir gelişmedir. Bu uygulama üst birliklerden sonra tüm su ürünleri kooperatiflerinin şartları geliştirilerek buralara da yayılması ile su ürünleri kooperatiflerinde su ürünleri mühendisi veya balıkçılık teknolojisi mühendisi istihdam edilmesi zorunluluğu getirilmesi sayesinde daha eğitimli ve alanda uzman mühendislerin su ürünleri kooperatiflerinin daha verimli çalışmalarını sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı bir alt birim olduğu için su ürünleri ve balıkçılık konularında gereken kararların alınması ve

uygulanması anlamında bazen yetersiz kalabilmektedir. Dolayısıyla en kısa sürede Balıkçılık ve Su Ürünleri Bakanlığının kurulması için gerekli çalışmaların başlatılması sektöre büyük bir ivmelenme kazandıracaktır. Ancak, kurumun kadrolarında balıkçılık teknolojisi mühendisleri ve su ürünleri mühendislerinin yer alması gerekmektedir. Bununla beraber balıkçılığın bir meslek tanımının yapılması ve hukuki olarak kazandırılması gerekmektedir.

Son olarak balıkçılıkta verilerin düzgün kayıt edilmesi büyük önem taşımaktadır. İleriki dönemlerde balık stoklarının hesaplanabilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması adına çok etkili ve yararlı olacaktır. En alt aşamasından en son basamağına kadar su ürünleri avcılığına dair tüm verilerin doğru ve eksiksiz bir şekilde kaydedilmesi balıkçılık kaynaklarının sürdürülebilirliği ve yönetimi açısından elzem niteliğe sahiptir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Balıkçılığın sosyal, kültürel ve ekonomik olarak varlığını sürdürmesi açısından su ürünleri kooperatifleri oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Su ürünleri kooperatiflerinin varlığı balıkçıların sosyoekonomik koşullarının iyileştirilebilmesi, avcılık sahalarının hem habitat hem de biyolojik çeşitlilik açısından korunabilmesi, yasa dışı avcılığın azaltılabilmesi, avlanan balıkların en uygun koşullarda pazarlanabilmesi ve en iyi fiyattan satılabilmesi için büyük bir ihtiyaçtır. Birlik ve dayanışma içinde olarak su ürünleri kooperatifleri çatısı altında toplanan balıkçılar, mevcut problemlerin çözülebilmesi için büyük bir güç oluşturabilirler. Su ürünleri kooperatiflerinin daha etkin bir rol alması ile balıkçılığın daha verimli ve sürdürülebilir olması sağlanabilir.

Su ürünleri kooperatiflerinin yasal ve idari düzenlemeleri gözden geçirilmeli ve güçlendirilmelidir. Bu, balıkçılık bilincinin artırılması amacıyla eğitim programlarının düzenlenmesi ve balıkçılık kooperatiflerinin güçlendirilmesi yoluyla balık pazarlama imkanlarının oluşturulması anlamına gelmektedir. Eksik olan yerlerde barınakların inşa edilmesi, balıkçılık açısından kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca, avlanan su ürünlerinin sağlıklı bir şekilde boşaltılabilmesi, muhafaza edilebilmesi ve pazarlanabilmesi için altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu yapıların elektrik, su, soğuk hava deposu ve buz makinesi gibi modern tesislerle donatılması gerekmektedir. Ayrıca, katı atık ve sintine atıklarını boşaltmak, teknelerin bakım-onarımlarını gerçekleştirmek için uygun yerlerin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte, balık satış yerleri (mezat alanları) yapılması önemli bir zorunluluk arz etmektedir. Mezat alanlarında yapılacak satışların da mevsimsel değil tüm yıl boyunca gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Avcılık düzenlemeleri ve yasaklamalar konusunda dikkatli kararlar alınmalı, bu kararların uygulanabilirliği ve takibi sağlanmalıdır. Yasak araçların kısmen ya da tamamen satışının da engellenmesi/yasaklanması, yasalara uygun balıkçılık faaliyetlerinin desteklenmesi, balıkçıların meslek tanımlarının yapılması ve meslek statülerinin kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca, yasak dönemlerde balıkçılara gelir getirici fırsatlar sunulmalı, devlet tarafından akaryakıt, av araçları ve gereçleri için destek ve teşvikler sağlanmalıdır.

Çanakkale’deki su ürünleri kooperatiflerinin tamamıyla ilgili mevcut durum tespiti, sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının araştırılması hakkında bugüne kadar yapılmış kapsamlı herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle Çanakkale’deki tüm su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumlarının ne olduğunun ortaya koyulması, bu kooperatiflerin sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm yolları bulunması büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma ile Çanakkale’deki tüm su ürünleri kooperatifleri hakkında sonraki çalışmalar için referans olacak bu çalışmanın öncelikle yerel ölçekte ve sonrasında ulusal balıkçılığın geliştirilmesi ve balıkçılık yönetimi stratejilerinin etkin biçimde uygulanabilmesi için önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akar, Ö. (2017). Hatay İli Balıkçı Barınakları Risk Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İskenderun Teknik Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Akyol, O., Ceyhan, T. ve Ünal, V. (2006). “Marmara Bölgesi su ürünleri kooperatif ve derneklerinin lüfer balıkçılığındaki rolleri”. *Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Dergisi*, 23 (3-4), 379-383.
- Akyol, O. ve Ceyhan, T. (2007). “Datça-Bozburun Yarımadası (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı ve sorunları üzerine bir araştırma”. *Su Ürünleri Dergisi*, 24(1-2), 121-126.
- Akyol, O. ve Ceyhan, T. (2010). “Gökçeada (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı ve balıkçılık kaynakları”. *Su Ürünleri Dergisi*, 27(1), 1-5.
- Akyol, O. ve Perçin, F. (2006). “Tekirdağ ili (Marmara Denizi) kıyı balıkçılığı ve sorunları”. *Su Ürünleri Dergisi*, 23(3-4), 423-426.
- Altınışik, S. (2006). Çanakkale İli Deniz Balıkçılığının Sosyo-Ekonomik Durumu ve Pazarlama Yapısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Arısoy, S. (1974). “Türkiye su ürünleri kooperatifleri hareketinin stratejisi ne olmalı? (II)”. *Balık ve Balıkçılık*, 22 (4), 23-25.
- Anonim, 2023. 5/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=34822&mevzuatTur=Teblig&mevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 19.09.2023)
- Anonim, 1996. Balıkçı Barınakları Yönetmeliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=4997&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 19.09.2023)
- Belen, S. (2012). Balıkçı Barınaklarının Rehabilitasyonu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Boran, M. ve Avcı Softa, Ş. (2016). “Trabzon ilinde yer alan balıkçılık kıyı yapıları üzerine bir araştırma”. *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 33 (4), 307-311.
- Canpolat, İ., Memişoğlu, E., Gürçay, S., Birici, N. ve Arısoy, G. (2015). “Elazığ ili su ürünleri kooperatiflerinin mevcut durumu”. *Yunus Araştırma Bülteni*, 2015 (1), 11-21.
- Ceyhan, T., Akyol, O. ve Ünal, V. (2006). “Edremit Körfezi (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı üzerine bir araştırma”. *Su Ürünleri Dergisi*, 23 (1-3), 373-375.
- Çımat, A. ve Duran, T. (2018). “Muğla ili su ürünleri kooperatif işletmelerinin karşılaştıkları temel sorunlar ve çözüm önerileri”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (66), 433-453. <https://doi.org/10.17755/esosder.321829>
- Doğan, K. (2010). “İstanbul su ürünleri kooperatifleri ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi”. *Journal of FisheriesSciences.com*, 4 (4), 318-328.
- Doğan, K. (2010). “İstanbul su ürünleri kooperatifleri ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi”. *Journal of FisheriesSciences.com*, 4 (4), 318-328. <https://doi.org/10.3153/jfscm.2010035>
- Doğan, K. (2015). Balıkçılık Sektöründe Su Ürünleri Kooperatiflerinin Yeri ve Önemi. Kavruk, H. (Ed.), *Küreselleşme Sürecinde Ekonomi-Siyaset-Toplum ve Kooperatifçilik. 21. Milletlerarası Kooperatifçilik Kongresi* (ss. 629-649). Türk Kooperatifçilik Kurumu.
- Doğan, K. (2017). “Su ürünleri kooperatiflerinin Türkiye’deki dünü, bugünü ve geleceği”. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32 (1), 21-34. <https://doi.org/10.18864/TJAS201703>
- Doğan, K. (2018). “İstanbul ili su ürünleri kooperatiflerinin ticari olanakları ve sorunlarının incelenmesi”. *Aquatic Research*, 1 (4), 180-191. <https://doi.org/10.3153/AR18020>
- Doğan, K. ve Alıçlı, Z. T. (2018). “Şile (İstanbul) su ürünleri kooperatifi ve ortaklarının sosyo-ekonomik analizi”. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 11 (2), 20-24.
- Doğan, K. ve Gönülal, O. (2011). “Gökçeada (Ege Denizi) balıkçılığı ve balıkçıların sosyo-ekonomik yapısı”. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi FABA 2011 Symposium Special Issues*, 2 (5), 57-69.

- DPT (2007). *Dokuzuncu kalkınma planı 2007-2013, balıkçılık özel ihtisas komisyonu raporu*. T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, Yayın no: DPT 2719-ÖİK 672, 127s.
- Erdoğan Sağlam, N. ve Çalık, S. (2016). “Giresun ili su ürünleri dernek ve kooperatiflerinin incelenmesi”. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 6 (14), 132-139.
- Göncüoğlu Bodur, H. ve Ünal, V. (2017). İzmir’in su ürünleri kooperatifleri. H. T. Kınacıgil, Z. Tosunoğlu, Ş. Çaklı, E. Bey ve H. Öztürk (ed.), *İzmir Balıkçılığı* (ss. 155-160). İzmir Büyükşehir Belediyesi.
- Kale, S. ve Zabun, M. (2023). “Çanakkale’deki Su Ürünleri Kooperatifleri”. U. Özekinci, E. Ş. Çelik ve Y. Şen (eds.), *Çanakkale’de Su Ürünleri, Balıkçılık ve Denizcilik* (ss. 123-139), Nobel Bilimsel (Nobel Akademik Yayıncılık): Ankara.
- Karademir, M. ve Emin Arat, M. (2014). “Su ürünlerin kooperatiflerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: İstanbul ili örneği”. *Öneri Dergisi*, 11 (41), 133-156.
- Tokmak Kırkses, N. ve Samsun, S. (2020). “Giresun ili balıkçılık kıyı yapıları.” *Turkish Journal of Maritime and Marine Sciences*, 6 (1), 42-50.
- UDHB, (2011). Balıkçılık kıyı yapıları durum ve ihtiyaç analizi sonuç raporu. <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/kutuphane/9ae9c241a54dde7-5ea041da6784d.pdf> Erişim tarihi: 19.09.2023
- Ural, M. ve Canpolatı, İ. (2009). “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki su ürünleri kooperatiflerinin yapısı ve av araçları ile balıkçı teknelerinin teknik özellikleri”. *Türk Bilim Araştırma Vakfı Bilim Dergisi*, 2 (4), 372-384
- Ünal, V. ve Yercan, M. (2006). “Türkiye’de su ürünleri kooperatifleri ve balıkçılar için önemi”. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 23 (1-2), 221-227.
- Ünal, V., Göncüoğlu, H. ve Sarı, H. M. (2011). “Ege Bölgesi içsu kooperatiflerinin mevcut durumu, problemleri ve ileriye yönelik projeleri”. *Su Ürünleri Dergisi*, 28 (2), 47-52.
- Ünal, V., Göncüoğlu, H. ve Sarı, H. M. (2011). “Ege Bölgesi içsu kooperatiflerinin mevcut durumu, problemleri ve ileriye yönelik projeleri”. *Su Ürünleri Dergisi*, 28 (2), 47-52.

- Ünal, V., Yercan, M. ve Göncüoğlu, H. (2009). Ege kıyıları su ürünleri kooperatifleri. Ankara: Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği Yayınları.
- Yazıcı, Ö. ve Atar, H. H. (2017). “Türkiye’de su ürünlerinde örgütlenme”. *Ziraat Mühendisliği*, 364, 60-64.
- Yıldız, T. ve Karakulak, F. S. (2013). “İstanbul balıkçılık kıyı yapılarının mevcut durumu”. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 16-28.
- Yücel, Ş. ve Acar, G. (2018). “Su ürünleri kooperatifleri yöneticilerinin sosyo-ekonomik durumu ve kooperatiflerin sorunlarına bakışı”. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 7 (2), 57-66.
- Zengin, M. ve Güngör, G. (2017). “Su ürünleri kooperatiflerinin balıkçılık yönetimi içerisindeki rolü: Marmara Denizi örneği, Türkiye”. *Turkish Journal of Aquatic Sciences*, 32 (2), 102-119.